

DAÜ HUKUK FAKÜLTESİ
2018-2019 GÜZ DÖNEMİ ANAYASA HUKUKU I PRATİK ÇALIŞMA METNİ III

BÖLÜM I

SORU 1. Aşağıda verilen anayasaların ne tür bir kurucu iktidar tarafından ve hangi biçimde yapıldığını tespit ediniz.

- (B) ülkesini oluşturan devletçikler olan (F), (D) ve (U) ülkelerinin her biri yeni bir anayasa yapılması için komiteler oluşturmuşlardır. Bu komitelerin hazırladığı anayasa tasarıları sırasıyla halk oylamasıyla yürürlüğe girmiştir.

- (K) ülkesinde ihtilal gerçekleşmiş ve anayasa tasarısı hazırlaması için hukukçulardan oluşan 15 kişilik bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonda, daha önce 75 maddeden oluşan anayasanın 20 maddesi aynen alınarak yeni bir anayasa hazırlanmış ve bu anayasa referanduma sunulurken kabul edilmiştir.

- (O) ülkesi anayasası, kurucu meclis tarafından hazırlanmıştır. Bu meclis anayasayı hazırladığı gibi olağan dönem yasama fonksiyonunu da yerine getirmiştir.

SORU 2. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- Yazılı anayasa kurallarının tek bir belge içinde toplanması zorunlu değildir.
- Teamülî anayasalar yazısız niteliktedir.
- Yazısız anayasa sisteminde de bazı kuralların yazılı belgelerde saptanması mümkündür.
- Bir anayasanın kendi içinde nasıl değiştirileceğine ilişkin hüküm yoksa, o anayasa katı bir anayasadır.
- Bir anayasada değişiklik yapılması için, değişiklik teklifinin parlâmentonun üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla kabulü şart ise bu anayasa katı bir anayasadır.

SORU 3. Anayasalarda yer almakla birlikte devletin temel siyasal düzeniyle ilgili olmayan hükümlerin hükûmet darbelerinden sonra da varlıklarını sürdürmelerine ne denir?

- Devrimlerin etkisiyle anayasasızlaştırma
- İlga
- Pronociamento
- Konvansiyon
- Plebisit

SORU 4. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- Konfederasyon uluslararası antlaşmayla kurulur
- Konfederasyonda üye devletlerin ayrılma hakkı vardır.
- Konfederasyonda üye devletlerin de ayrı bir uluslararası kişiliği vardır.
- Federasyonda tek tür vatandaşlık vardır.
- Federasyon anayasayla kurulur.

SORU 5. Aşağıdaki ifadelerden hangisi federalizmin bir ayırıcı özelliği değildir?

- Yetkilerin yerel olarak bölüşülmesi
- Yetki paylaşımının yazılı ve katı bir anayasayla yapılması
- Muhakkak yetki uyuşmazlıklarının çözümüyle görevli bir federal yüksek mahkemenin bulunması
- İki meclislilik
- Birinci meclislerin ikinci meclislere göre kuvvetli olması.

SORU 6. Aşağıdaki ifadelerden hangisi meclis hükümeti sisteminin bir özelliği değildir?

- Devlet başkanını fesih hakkına sahip olmaması
- Her halükârda meclisin tek meclisli olması
- Meclisin sürekliliği ilkesi
- Başbakanlık makamının bulunmaması
- İcra vekilleri arasında kolektif sorumluluk esasının geçerli olması

SORU 7. Aşağıdaki ifadelerden hangisi başkanlık sisteminin bir özelliği değildir?

- Aynı kişinin hem yasamada, hem de yürütmede görev alabilmesi
- Yürütme organının tek kişilik olması
- Yürütme organı başının halk tarafından seçilmesi
- Yürütme organı başının yasama organının güvenine dayanmaması
- Yürütme organının başının yasama organını feshedememesi

SORU 8. Aşağıdakilerden hangisi parlâmenter hükûmet sisteminin güçlü yanlarından birisi değildir?

- a) Parlâmenter hükûmet sisteminde tıkanıklıkların çözüm yolu vardır.
- b) Parlâmenter sistemde hesap sorulabilirlik oranı yüksektir.
- c) Parlâmenter hükûmet sistemi esnektir.
- d) Parlâmenter sistem kutuplaşmaya yol açmaz.
- e) Parlâmenter sistemde devlet başkanının ılımlılaştırıcı ve uzlaştırıcı bir etkisi vardır.

BÖLÜM II: Aşağıda verilen varsayıma dayalı olaya ilişkin soruları yanıtlayınız.

Varsayımsal Olay 1: X devletinin Anayasasında aşağıdaki hükümler yer almaktadır.

Madde 3: “X Cumhuriyetinde egemenliğin tek kaynağı, Cumhuriyet'in çokuluslu halkıdır. “Cumhuriyetin çokuluslu halkı, egemenliğini hem doğrudan hem de devlet organları ve yerel özyönetimler aracılığı ile kullanır. Cumhuriyet'in çokuluslu halkının her bir üyesi din, dil, ırk, etnik farklılık, felsefi inanç, cinsiyet ya da ekonomik bakımdan ayrımcılık gözetilmeksizin egemenlik üzerinde eşit paya, ortak geçmiş ve geleceğe ve birlikte yaşama arzusuna sahiptir.”

Madde 27: X Cumhuriyetinin yasama organı, Ulusal Meclis ve Senatodan oluşur. Ulusal Meclis'teki milletvekilleri, Cumhuriyetin çokuluslu halkını; senatörler, yerel özyönetim birimlerindeki seçmenleri temsil ederler.”

Madde 80: “X Cumhuriyetinin başkanı devletin başıdır ve Cumhurbaşkanı olarak anılır. Cumhurbaşkanı, Anayasanın öngördüğü kurallar çerçevesinde Cumhuriyetin iç ve dış egemenliği ile bağımsızlığını korumak ve tüm devlet organlarının düzenli ve işbirliği içinde çalışmasını sağlamakla yükümlüdür. Cumhurbaşkanı, Anayasa ve kanunlara uygun olmak koşulu ile iç ve dış politikaya ilişkin temel kararları belirleme ve uygulama yetkisine sahiptir.

Madde 84: Cumhurbaşkanının yetkileri; “yasama organını oluşturan Ulusal Meclis ve Senatonun seçimlerinin yenilenmesine, Ulusal Meclis ve Senato başkanlarına danışarak karar verebilir; Anayasa ve yasalarda öngörülen hallerde referanduma başvurabilir; Yasaları derhal imzalar ve yayımlar; Ulusal Meclis ve Senatoya yasa tasarısı sunabilir; Devletin işleyişi ile iç-dış politikadaki önceliklere ilişkin olarak her yasama yılında Ulusal Meclise bir rapor sunarak görüş ve tercihlerini kamuoyuna duyurur.”

Madde 92: Cumhurbaşkanı dört yıl görev yapmak üzere genel, eşit ve gizli oyla doğrudan x Cumhuriyeti vatandaşları tarafından seçilir. Hiç kimse iki dönemden fazla süreyle Cumhurbaşkanlığı görevini üstlenemez.

Madde 93: Cumhurbaşkanı vatana ihanet ile genel ve özel nitelikli ceza yasalarınca tanımlanan ağır suçlarda Ulusal Meclis'in üye tam sayısının üçte ikisinin tamamı ithamı ile Senato tarafından görevinden uzaklaştırılabilir. Senato görevden uzaklaştırma kararını itham edilen suça ilişkin kapsamlı ve kamuya açık bir yargılama yaparak üye tam sayısının salt çoğunluğu ile üç ay içinde alır. Senato'nun kararı X devletinin ceza ve özel hukuk uyuşmazlıklarına ilişkin en yüksek yargı yeri olan Yüksek Mahkeme de temyiz edilebilir. Görevden uzaklaştırma usulünde, Ulusal Meclis ve Senatoda öngörülen anayasal çoğunluklara uyulup uyulmadığının denetimi, görevden uzaklaştırma usulünün uygulandığı Cumhurbaşkanı ve Ulusal Meclis üyelerinin onda birinin istemi üzerine, Anayasa Mahkemesi tarafından yapılır.

Madde 94: Cumhurbaşkanının istifası, sağlık nedenleri ya da başka nedenlerle görevini yapamayacak hale gelmesi ya da Anayasanın 93. maddesindeki usul uyarınca görevden uzaklaştırılması halinde, Cumhurbaşkanlığı görevi Senatonun üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu ile belirlenen Ulusal Meclis üyesi milletvekiline verilir.

SORU 9. Egemenliğin kaynağına ilişkin görüşler ve bunlara bağlı vekâlet anlayışları bakımından X devleti anayasasını ayrıntılı biçimde değerlendiriniz.

SORU 10. ABD Anayasası'nın öngördüğü başkanlık rejimi, X devleti Anayasasındaki siyasal rejimden hangi noktalarda ayrılmaktadır? Bu soruyu yanıtlarken, başkanlık rejiminin X Devleti'ndeki rejimden farklı noktalarını tespit ederek açıklayınız. (Olay ve ilgili sorular şu kaynaktan alınmıştır. Bertil Emrah Oder, Osman Korkut Kanadoğlu, *Uygulamalı Anayasa Hukuku*, Beta Yayınları, 2. Baskı Şubat 2013, s. 278-279.)

SORU 11. Yukarıda belirtilen X devletinde “X devleti Anayasasının değiştirilmesi, özerk her bir bölgenin kendi meclislerinin üye tamsayısının 4/5 nin alacağı kararla veya her bölgede yaşayan halkların onayı için referanduma sunulması sonucu verecekleri karara bağlıdır” hükmü anayasada yer aldığı varsayalım. Bu hükme göre hangi devlet biçimi söz konusu olabilir? Neden? Bu devlet biçiminin özellikleri nelerdir?

Varsayımsal Olay 2: Varsayalım ki, bir milletvekili TBMM Başkanlığına bir kanun teklifi vermiş, TBMM Başkanı kanun teklifini ilgili komisyona havale ettikten sonra ilgili Komisyon Raporu ile meclis gündemine getirilmiştir. Mecliste kanun teklifinin önce maddelerine geçilmesi oylanmış, sonra maddeleri tek tek müzakere ederek oylanmıştır. 195 milletvekilinin hazır bulunduğu Genel Kurul'a sunulan Kanun lehine ve aleyhine birer milletvekiline söz verildikten sonra doğrudan doğruya kanunun tümü üzerinde son bir oylama yapılmıştır. Bu son oylamada 166 Kabul, 26 Ret ve 5 Çekimser oy çıkmıştır. TBMM Başkanı kanunun kabul edildiğini açıklamış, yayınlanmak üzere Cumhurbaşkanına göndermiştir. Cumhurbaşkanı da 15 gün içinde Kanunun tekrar görülmesi için Meclise iade etmiştir. Meclise iade edilen kanun 293 milletvekilinin hazır bulunduğu oturumda, 258 Kabul, 30 Ret ve 5 Çekimser oyla kabul edilerek Cumhurbaşkanına gönderilmiş, Cumhurbaşkanı iade edilen metni Resmi Gazetede yayınlamak üzere göndererek yürürlüğe girmesine vesile olmuştur.

SORU 12. Yukarıda anlatılan süreçte pek çok Anayasaya aykırılıklar bulunmaktadır. Bunlar nelerdir? (Olay Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Pratik Çalışmaları*, 7. Baskı, Ekin Yayınevi, Ekim 2016, s. 349'dan esinlenerek hazırlanmıştır.)

SORU 13. İkinci ve tekçi parlamenter sistem kavramlarını tanımlayınız.

Varsayımsal Olay 3:(A) Devletinde Devlet Başkanına tanınan yetkiler, “*Anayasa'nın 129. maddesine göre 6 grupta toplanır. Başkana tanınan yetkilerin bir kısmı, 'özgül yetkiler' olup karşı imza olmadan kullanılır; Başbakanı atamak, referanduma başvurmak, Millet Meclisi fesih, olağanüstü yetkilere başvurmak ve bunları uygulamaya koymak, her iki meclise mesaj hakkını kullanmak, Anayasa Konseyini harekete geçirmek, Anayasa Konseyinin üç üyesini atamak. Başkanın karşı imza ile kullandığı diğer yetkiler paylaşılmış yetkilerdir*”.

Ayrıca Devlet Başkanı bakanlar kurulu ve bir çok kurula başkanlık eder. Devlet Başkanına doğrudan bağlı birimler de mevcuttur.

Bu sistemde Başbakanın konumuna gelince, hükümet başkanı olarak hem eşitler arasında birinci hem de taraflar arasında birinci durumdadır. Başbakan atama yetkisine sahip olan Devlet Başkanı, onun istifasını isteyebilir ancak Başbakan istifa etmek mecburiyetinde değildir.

...Bu rejim, Devlet Başkanını seçen çoğunluk ile parlamentodaki çoğunluk seçmeni aynı ise istikrarlı bir yönetimdir. Ancak iki seçmen grubunun ayrışması halinde istikrarlı bir yönetim olduğu söylenemez. Devlet başkanı temsil ettiği siyasal akım ve parlamento çoğunluğu arasında ayrışma söz konusu olduğunda Devlet başkanı, rejimi bloke etme olanağını her zaman sahiptir”.

(İbrahim Kaboğlu, *Anayasa Hukuku Dersleri (Genel Esaslar)*, 11. Baskı, Legal Yayınları, İstanbul, 2016, s. 145-146'dan alınmıştır)

SORU 14. Yukarıdaki alıntıdan hareketle hangi siyasal rejimden söz edildiğini tespit ediniz. Bu siyasal rejimin özellikleri nelerdir?

SORU 15. Yazarın söz ettiği “Devlet başkanı temsil ettiği siyasal akım ve parlamento çoğunluğu arasında ayrışma söz konusu olduğunda Devlet başkanı, rejimi bloke etme olanağını her zaman sahiptir” durumlarında siyasal rejimin işlemesi için herhangi bir çare söz konusu mudur?

Varsayımsal Olay 4: Mevcut anayasal hükümlerine göre klasik parlamenter rejimin tüm unsurlarına sahip olan X devletinde aşağıdaki maddeleri içeren bir Anayasa değişikliği önerisi tartışılmaktadır:

Madde 1: Devlet Başkanı ve Başkan Yardımcısı, genel oyla iki turlu tek dereceli seçimle seçilir. Devlet Başkanı altı yıl için seçilir.”

Madde 2: Devlet Başkanının siyasal ve cezai sorumluluğu yoktur; hiçbir şekilde görevinden uzaklaştırılmaz.”

Madde 3: Yasama organı, Millet Meclisi ve Senato'dan oluşur.

Millet Meclisi ve Senato seçimleri aynı zamanda ve üç yılda bir yapılır. Başkan yardımcısı, Millet Meclisi ve Senatoya başkanlık eder. Yasa yapım sürecinde Millet Meclisi ve Senato eşit yetkiye sahiptir. Millet Meclisi ve Senato, yasa yapım sürecinde üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar alabilir. Millet Meclisi ve Senatonun kabul ettiği yasalar, Devlet Başkanı'nın onayına sunulur. Devlet Başkanının kendisine sunulmasından itibaren 8 gün içinde onaylayarak, Resmi Gazetede yayımlamadığı yasalar, başkan

tarafından veto edilmiş sayılır. Başkanın veto ettiği yasalar, Millet Meclisi ve Senatonun her biri tarafından ayrı ayrı üye tam sayısının 2/3 ü tarafından kabul edilirse, Başkan Yardımcısı tarafından Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girer.”

SORU 16. X Devletinde tartışılmakta olan ve yukarıda alıntılar yapılan anayasa değişikliği önerisini,

1. Devlet başkanının ve başkan yardımcısının ve yasama organının seçimi
2. Başkan Yardımcısı'nın konumu;
3. Devlet Başkanının siyasi ve cezai sorumluluğu
4. Devlet Başkanının veto yetkisi bakımından

ABD Anayasasının öngördüğü başkanlık rejimi ile karşılaştırınız. Her soruyu yanıtlarken ilgili hususun ABD Başkanlık rejiminde hangi biçimde benimsendiğini araştırınız. (Bertil Emrah Oder, Osman Korkut Kanadoğlu, *Uygulamalı Anayasa Hukuku*, Beta Yayınları, 2. Baskı Şubat 2013, s. 277-278).

BÖLÜM III

Varsayımsal Olay 5: Türkiye Büyük Millet Meclisinde bakan A.D.U. hakkında meclis soruşturması açılması hakkında önerge verilmiştir. Bu önerge de Meclis tarafından kabul edilmiş, Bakan'ın göreviyle ilgili suçlarını soruşturmak üzere meclis soruşturma komisyonu kurulmuştur. Komisyon çalışmalarını tamamlamış ve raporunda Bakanın görevleri ile ilgili suçlardan sorumlu bulmuştur. Meclis soruşturma komisyonunun raporu üzerine TBMM Genel Kurulu Bakanın Yüce Divana sevki yönündeki iradesini açıklamıştır.

SORU 17. Yukarıda verilen önermede yasamanın hangi işlemleri söz konusudur? Araştırınız.

SORU 18. Söz konusu olaydaki yasama işlemlerin yapılmasında Anayasa'ya göre özel bir usul öngörülüp öngörülmediğini tespit ediniz. 2017 Anayasa Değişikliklerinden önce ve sonraki farklılıkları tespit ediniz.

SORU 19. Bakan Yüce Divan sıfatıyla yargılayacak olan organ-kurum/kuruluş hangisidir? Yüce divana ilişkin düzenlemeleri Anayasa ve ilgili kanundan hareketle okuyarak inceleyiniz.

SORU 20. Bakan, TBMM'nin kendisinin Yüce Divana sevk edilmesi yönündeki iradesini tanımadığını bunun iptali için Anayasa Mahkemesine başvuracağını ifade etmiştir. Sizce Anayasa Mahkemesine başvurusu mümkün müdür?

SORU 21. Bu başvuru hakkında Anayasa Mahkemesi ne tür bir karar verebilir? Açıklayınız.

SORU 22. 2017 Anayasa Değişikliklerinden önce Yüce Divan sevk edilenin Başbakan olduğunu varsayarsak hükümet açısından ortaya çıkabilecek sonuçlar ne olabilir?

BÖLÜM IV

İtalyan Anayasasının 61. Maddesi; “Parlamentonun her bir üyesi ulusu temsil eder ve vekâletin kullanılmasında emirlerle bağlı değildir”.

SORU 23. Yukarıda verilen Anayasa hükmünde egemenlik anlayışı bakımından parlamento üyeleri ile temsil ettikleri arasındaki ilişki bakımından hangi ilke yasaklanmaktadır?

SORU 24. Yasaklanan ilkeyi tespit ettiğinizde bu maddeden hareketle benimsenen ilke ne olmaktadır?

SORU 25. Bu ilke hangi tür egemenlik anlayışında söz konusudur? Açıklayınız.

PRATİK ÇALIŞMASI HAKKINDA NOT: Bu pratik çalışması çeşitli kaynaklardan hazırlanarak ve/veya varsayıma dayalı olarak oluşturulmuş bir ÇALIŞMA METNİ'dir. Bu Pratik çalışma öğrencilerin sınavdan önce hem bilgilerini ölçmek hem de çalışmaları için hazırlanmıştır. Bu pratik metni dersin hocası tarafından 2018-2019 Güz Döneminde Anayasa Hukuku (HKUK 131) dersini alan öğrenciler için hazırlanmıştır. 14.11.2018 tarihli derste öğrenciler bu çalışmayı yaparak derse gelmiş olmalıdırlar. Önceden izin almaksızın hiçbir biçimde çoğaltılamaz, kopyalanamaz, yayınlanamaz. Pratik metni hazırlayan hocanın izni almaksızın dağıtılamaz, başka internet sitelerine konulamaz! Para karşılığında kopyalanıp satılamaz. Bu sorular başka kaynaklarda veya sınavlarda veya bu tür sınavlara hazırlık kitap veya web sitelerinde kullanılamaz.